

методики дослідження соціального інтелекту Дж. Гілфорда, проєктивних методик, які дозволяють оцінити зміни ставлення до сім'ї («Моя сім'я – Моя сім'я в образах тварин – Моя сім'я в образах казкових героїв»), соціометрії, а також шляхом аналізу даних соціальних працівників.

Показники за всіма критеріями зводяться до програми «Портрет вихованця», яка відслідковує динаміку реабілітації і соціальної адаптації кожної важковиховуваної дитини.

Література:

1. Белоус О.В. Проблемы социальной адаптации детей-сирот / О.В.Белоус // Социальная адаптация детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей, в системе подготовки социальных педагогов: сб. науч. статей. – Армавир: Ред.- изд. центр АГПУ, 2009. – С. 14-21.
2. Канішевська Л.В. Виховання соціальної зрілості старшокласників загальноосвітніх шкіл-інтернатів у позаурочній діяльності : монографія / Л.В. Канішевська. – К. : ХмЦНП, 2011. – 368 с.
3. Кізь О.Б. Розвиток життєвих перспектив вихованців інтернатних закладів / О.Б. Кізь. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. – 128 с.

УДК 159.922.8:316.482.051.63

*Юрков Олександр Сергійович,
Литко Еріка Сергіївна
Мукачівський державний університет
м. Мукачево, Україна*

КОНФЛІКТИ ПІДЛІТКІВ З БАТЬКАМИ ТА СПОСОБИ ВИХОДУ З КОНФЛІКТІВ

Процеси фізичного та психологічного дорослішання підлітка викликають зміни у його взаєминах з батьками. Вплив батьків вже обмежений – ним не охоплюються всі сфери життя дитини, як це було в молодшому шкільному віці, але його значення важко переоцінити. Думка батьків починає конкурувати з точкою зору ровесників, однак базові ціннісні орієнтації підлітка, розуміння ним соціальних проблем, моральні оцінки подій і вчинків залежать в першу чергу від позиції батьків.

Почуття дорослості як центральне новоутворення підлітків викликає їх прагнення змінити стосунки з слухняності, підкорення дитини дорослому на рівноправні взаємини. Дитяча безоцінна любов до батьків змінюється у підлітка на аналіз та критику їх особистісних якостей, тобто має місце ефект «зняття з п'єдесталу».

Ефект «зняття з п'єдесталу» – зменшення авторитетності батьків для підлітка, спричинене його критичним, оцінним ставленням до особистісних якостей і поведінки батьків

Зосередженість підлітків на собі викликає послаблення емоційних зв'язків між підлітком та батьками, переключення його інтересів на середовище ровесників. Складність взаємин підлітків з батьками зумовлюється і асиметричністю їх інтересів. Так, батьки цікавляться всіма аспектами життя підлітків, тоді як останні через власний егоцентризм та малий життєвий досвід мало переймаються проблемами батьків. У відносинах з батьками підліток прагне налагодити нові зв'язки, підтверджуючи свою ідентичність та випробовуючи свою автономію. Перебудова взаємин підлітка з батьками супроводжується його поведінковим відокремленням від дорослих, що виявляється в реакціях емансипації та опозиції.

Підліткова реакція емансипації – прагнення підлітка звільнитись від опіки, контролю дорослих і здобути автономність від старшого покоління.

Підліткова реакція опозиції – протиставлення цінностей та норм підлітка вимогам дорослих.

Підліткова реакція емансипації є багатогранним явищем, що зазвичай охоплює різні сторони його психіки, діяльності та поведінки. Російський психолог І.С. Кон розрізняє емоційну (послаблення емоційних зв'язків з батьками, пошук емоційної близькості з ровесниками), поведінкову (прагнення звільнитись від контролю та опіки батьків) та нормативну (заперечення норм та цінностей батьків і вироблення власних ідеалів) емансипацію підлітків.

Зміна взаємин підлітків з батьками супроводжуються конфліктами. Їх типовими причинами є батьківський контроль за поведінкою, навчанням підлітка, його вибором друзів, необхідність виконання підлітком побутової роботи та спосіб вибору ним одягу; зачіски.

Частота розгортання та характер розв'язання конфліктів підлітків та батьків суттєво залежать від стилю батьківського виховання. За думкою Е.Еріксона, впродовж дитинства та отрочтва найбільш важливими є два вектори виховного впливу родини – батьківське прийняття/чуйність та батьківська вимогливість/контроль, поєднання яких утворює чотири стилі батьківського виховання (авторитетний, авторитарний, потуральний та відсторонений), зміст яких досліджувала американський психолог Д.Баумрінд.

Практикування батьками одного із означених виховних стилів викликає певні зміни особистості підлітка:

Авторитетний → Висока самоповага і самооцінка, значні соціальні вміння, велика увага до соціальних та моральних проблем, хороша навчальна успішність

Авторитарний → Середні соціальні вміння, високий рівень тривожності, нестійка самооцінка, несамостійність і підвищена конформність до впливу ровесників

Потуральний → Низькі соціальні вміння, пасивність, інфантилізм та егоїзм, слабкий самоконтроль, схильність до демонстративної та аморальної поведінки

Відсторонений → Низькі соціальні вміння, занижена самооцінка, висока тривожність та агресивність, схильність до неконтрольованої й аморальної поведінки

Хоча конфліктів підлітків з батьками повністю уникнути неможливо, проте зменшити їх кількість та гармонізувати шляхи розв'язання цілком реально шляхом використання дорослими певних виховних прийомів:

- виявити прийняття підлітка через любов, зацікавленість та турботу;
- перебудова ставлення до підлітка через визнання його дорослішання;
- послідовність подачі вимог та перевірка їх дотримання підлітком;
- уникнення практики подвійних очікувань – то дитячого підкорення, то дорослої самостійності;
- толерантне наставництво щодо інтересів, взаємин з ровесниками та поведінки підлітка.

Література:

1. Наш проблемный подросток : понять и договориться / Под ред. Л.А. Редуш. – СПб. : Изд-во «СОЮЗ», 2001. – 191 с.

2. Сергеевкова О. П. Вікова психологія. Навч. посіб./ О.П.Сергеевкова, О.А.Столярчук, О.П.Коханова, О.В.Пасека – К.: Центр учбової літератури, 2012. - 376 с.

УДК 159.922.8:316.614.5

*Юрков Олександр Сергійович,
Литко Еріка Сергіївна
Мукачівський державний університет
м. Мукачево, Україна*

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ СТОСУНКІВ НА УСПІШНІСТЬ ПІДЛІТКІВ

Проблема успішності давно цікавила відомих філософів, педагогів, психологів. На думку К. Тернера, успіх – це постійне здійснення тих цілей, що ми поставили перед собою і які винятково важливі для нас. Тому успіх виступає не тільки як результат, але й процес руху шляхом його досягнення. Це розвиток можливостей людини, розкриття її потенціалу. Значною мірою на ці процеси впливають дитячо-батьківські стосунки, що склалися в сім'ї.

Першим науковим напрямком, який поставив дитячо-батьківські відносини в центр розвитку особистості дитини, був, як відомо, класичний психоаналіз. Психоаналіз, став визначальним напрямом розвитку основних концепцій дитячого розвитку, в яких ключова роль відводиться проблемі відносин між дітьми і батьками (Е. Еріксон, К. Хорні, ін.) Найбільшу популярність завоювала теорія прихильності (Д. Боулбі, М. Ейнсворт). Центральним поняттям в теорії прив'язаності є «внутрішня робоча модель», яка являє собою нерозривну і взаємообумовлену єдність себе та іншого. Дитина пізнає себе через ставлення до нього матері, а мати сприймає як джерело ставлення до себе. Цей складний взаємозв'язок у первісному варіанті, розумівся

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>